

Tekstuitgave

Algemene wet bestuursrecht 2024

Inclusief recente Awb-jurisprudentie uit de milieupraktijk

Met relevante jurisprudentie en trefwoordenregister

Samengesteld door:

Redactie Wolters Kluwer

Deventer, 2024

Voorwoord

In deze uitgave vindt u de tekst van de Algemene wet bestuursrecht.

De actuele wettekst is integraal opgenomen. Achter de actuele wetteksten vindt u een handige tabel, die u het overzicht van aanhangige wetsvoorstellen van de Algemene wet bestuursrecht geeft.

Ook in deze editie van de tekstuitgave een overzicht van recente Awb-jurisprudentie. Opgenomen zijn uitspraken die van belang zijn voor de milieupraktijk. De uitspraken zijn gerangschikt per artikel van de Awb. Elke uitspraak is voorzien van de essentie, een korte samenvatting en de bronvermelding. Voor opmerkingen en suggesties ter verbetering houdt de redactie zich graag aanbevolen.

Deze editie is afgesloten op 1 januari 2024.

INHOUD

Voorwoord / 5

Algemene wet bestuursrecht / 13

<i>Hoofdstuk 1</i>	Inleidende bepalingen / 13
<i>Titel 1.1</i>	<i>Definities en reikwijdte / 13</i>
<i>Titel 1.2</i>	<i>Uitvoering van bindende besluiten van organen van de Europese Unie / 15</i>
<i>Hoofdstuk 2</i>	Verkeer met bestuursorganen / 16
Afdeling 2.1	Algemene bepalingen / 16
Afdeling 2.2	Gebruik van de taal in het bestuurlijk verkeer / 17
Afdeling 2.3	Verkeer langs elektronische weg / 17
<i>Hoofdstuk 3</i>	Algemene bepalingen over besluiten / 19
Afdeling 3.1	Inleidende bepalingen / 19
Afdeling 3.2	Zorgvuldigheid en belangenafweging / 19
Afdeling 3.3	Advisering / 19
Afdeling 3.4	Uniforme openbare voorbereidingsprocedure / 20
Afdeling 3.4A	Informatie over samenhangende besluiten / 22
Afdeling 3.5	Coördinatie van samenhangende besluiten / 22
Afdeling 3.6	Bekendmaking en mededeling / 26
Afdeling 3.7	Motivering / 27
<i>Hoofdstuk 4</i>	Bijzondere bepalingen over besluiten / 28
<i>Titel 4.1</i>	<i>Beschikkingen / 28</i>
Afdeling 4.1.1	De aanvraag / 28
Afdeling 4.1.2	De voorbereiding / 30
Afdeling 4.1.3	Beslistermijn / 31
§ 4.1.3.1	Beslistermijn / 31
§ 4.1.3.2	Dwangsom bij niet tijdig beslissen / 32
§ 4.1.3.3	Positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen / 33

<i>Titel 4.2</i>	<i>Subsidies / 34</i>
Afdeling 4.2.1	Inleidende bepalingen / 34
Afdeling 4.2.2	Het subsidieplafond / 36
Afdeling 4.2.3	De subsidieverlening / 36
Afdeling 4.2.4	Verplichtingen van de subsidie-ontvanger / 38
Afdeling 4.2.5	De subsidievaststelling / 40
Afdeling 4.2.6	Intrekking en wijziging / 41
Afdeling 4.2.7	Betaling en terugvordering / 43
Afdeling 4.2.8	Per boekjaar verstrekte subsidies aan rechtspersonen / 44
§ 4.2.8.1	Inleidende bepalingen / 44
§ 4.2.8.2	De aanvraag / 44
§ 4.2.8.3	De subsidieverlening / 45
§ 4.2.8.4	Verplichtingen van de subsidie-ontvanger / 46
§ 4.2.8.5	De subsidievaststelling / 47
<i>Titel 4.3</i>	<i>Beleidsregels / 49</i>
<i>Titel 4.4</i>	<i>Bestuursrechtelijke geldschulden / 49</i>
Afdeling 4.4.1	Vaststelling en inhoud van de verplichting tot betaling / 49
Afdeling 4.4.2	Verzuim en wettelijke rente / 52
Afdeling 4.4.3	Verjaring / 53
Afdeling 4.4.4	Aanmaning en invordering bij dwangbevel / 55
§ 4.4.4.1	De aanmaning / 55
§ 4.4.4.2	Invordering bij dwangbevel / 55
Afdeling 4.4.5	Bezwaar en beroep / 57
<i>Titel 4.5</i>	<i>Nadeelcompensatie / 57</i>
<i>Hoofdstuk 5</i>	<i>Handhaving / 59</i>
<i>Titel 5.1</i>	<i>Algemene bepalingen / 59</i>
<i>Titel 5.2</i>	<i>Toezicht op de naleving / 60</i>
<i>Titel 5.3</i>	<i>Herstelsancties / 62</i>
Afdeling 5.3.1	Last onder bestuursdwang / 62
Afdeling 5.3.2	Last onder dwangsom / 65

<i>Titel 5.4</i>	<i>Bestuurlijke boete / 67</i>
Afdeling 5.4.1	Algemene bepalingen / 67
Afdeling 5.4.2	De procedure / 69
<i>Hoofdstuk 6</i>	<i>Algemene bepalingen over bezwaar en beroep / 70</i>
Afdeling 6.1	Inleidende bepalingen / 70
Afdeling 6.2	Overige algemene bepalingen / 71
<i>Hoofdstuk 7</i>	<i>Bijzondere bepalingen over bezwaar en administratief beroep / 75</i>
Afdeling 7.1	Bezwaarschrift voorafgaand aan beroep bij de bestuursrechter / 75
Afdeling 7.2	Bijzondere bepalingen over bezwaar / 76
Afdeling 7.3	Bijzondere bepalingen over administratief beroep / 80
<i>Hoofdstuk 8</i>	<i>Bijzondere bepalingen over de wijze van procederen bij de bestuursrechter / 83</i>
<i>Titel 8.1</i>	<i>Algemene bepalingen over het beroep in eerste aanleg / 83</i>
Afdeling 8.1.1	Bevoegdheid / 83
Afdeling 8.1.2	Behandeling door een enkelvoudige, meervoudige of grote kamer / 87
Afdeling 8.1.2a	Conclusie / 88
Afdeling 8.1.2b	Opmerkingen door anderen dan partijen / 88
Afdeling 8.1.3	Verwijzing, voeging en splitsing / 89
Afdeling 8.1.4	Wraking en verschoning van rechters / 89
Afdeling 8.1.5	Partijen / 91
Afdeling 8.1.6	Getuigen, deskundigen en tolken / 93
Afdeling 8.1.6a	Verkeer langs elektronische weg met de bestuursrechter / 94
Afdeling 8.1.7	Verzending van stukken / 95
<i>Titel 8.2</i>	<i>Behandeling van het beroep in eerste aanleg / 97</i>
Afdeling 8.2.1	Griffierecht / 97
Afdeling 8.2.1a	Algemene bepaling / 98
Afdeling 8.2.2	Vooronderzoek / 98
Afdeling 8.2.2A	Bestuurlijke lus / 101
Afdeling 8.2.3	Versnelde behandeling / 102

Afdeling 8.2.4	Vereenvoudigde behandeling / 102
Afdeling 8.2.4A	Beroep bij niet tijdig handelen / 104
Afdeling 8.2.5	Onderzoek ter zitting / 105
Afdeling 8.2.6	Uitspraak / 108
Afdeling 8.2.7	Tussenuitspraak / 112
<i>Titel 8.3</i>	<i>Voorlopige voorziening en onmiddellijke uitspraak in de hoofdzaak / 112</i>
<i>Titel 8.4</i>	<i>Schadevergoeding / 115</i>
<i>Titel 8.5</i>	<i>Hoger beroep / 117</i>
<i>Titel 8.6</i>	<i>Herziening / 121</i>
<i>Hoofdstuk 9</i>	<i>Klachtbehandeling / 122</i>
<i>Titel 9.1</i>	<i>Klachtbehandeling door een bestuursorgaan / 122</i>
Afdeling 9.1.1	Algemene bepalingen / 122
Afdeling 9.1.2	De behandeling van klaagschriften / 122
Afdeling 9.1.3	Aanvullende bepalingen voor een klachtadviesprocedure / 124
<i>Titel 9.2</i>	<i>Klachtbehandeling door een ombudsman / 125</i>
Afdeling 9.2.1	Algemene bepalingen / 125
Afdeling 9.2.2	Bevoegdheid / 126
Afdeling 9.2.3	Procedure / 128
<i>Hoofdstuk 10</i>	<i>Bepalingen over bestuursorganen / 131</i>
<i>Titel 10.1</i>	<i>Mandaat, delegatie en attributie / 131</i>
Afdeling 10.1.1	Mandaat / 131
Afdeling 10.1.2	Delegatie / 133
Afdeling 10.1.3	Attributie / 134
<i>Titel 10.2</i>	<i>Toezicht op bestuursorganen / 134</i>
Afdeling 10.2.1	Goedkeuring / 134
Afdeling 10.2.2	Vernietiging / 135
Afdeling 10.2.3	Schorsing / 136
<i>Hoofdstuk 11</i>	<i>Slotbepalingen / 137</i>

Bijlage 1	Regeling rechtstreeks beroep / 139
Bijlage 2	Bevoegdheidsregeling bestuursrechtspraak / 142
Bijlage 3	Regeling verlaagd griffierecht / 170

Aanhangige wetsvoorstellen per 1 januari 2024 / 175

Relevante jurisprudentie Algemene wet bestuursrecht / 177

Trefwoordenregister Algemene wet bestuursrecht / 427

Trefwoordenregister Relevante jurisprudentie Algemene wet bestuursrecht / 445

Algemene wet bestuursrecht

Wet van 4 juni 1992, houdende algemene regels van bestuursrecht, Stb. 1992, 315, zoals laatstelijk gewijzigd op 22 december 2023, Stcrt. 2023, 35874 (i.w.tr. 01-01-2024)

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat ingevolge artikel 107, tweede lid, van de Grondwet de wet algemene regels van bestuursrecht dient vast te stellen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Hoofdstuk 1

Inleidende bepalingen

Titel 1.1

Definities en reikwijdte

Artikel 1:1 [Bestuursorgaan]

1 Onder bestuursorgaan wordt verstaan:

- a een orgaan van een rechtspersoon die krachtens publiekrecht is ingesteld, of
  - b een ander persoon of college, met enig openbaar gezag bekleed.
- 2 De volgende organen, personen en colleges worden niet als bestuursorgaan aangemerkt:
- a de wetgevende macht;
  - b de kamers en de verenigde vergadering der Staten-Generaal;
  - c onafhankelijke, bij de wet ingestelde organen die met rechtspraak zijn belast, alsmede de Raad voor de rechtspraak en het College van afgevaardigden;
  - d de Raad van State en zijn afdelingen;
  - e de Algemene Rekenkamer;
  - f de Nationale ombudsman en de substituut-ombudsmannen als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Wet Nationale ombudsman, en ombudsmannen en ombudscommissies als bedoeld in artikel 9:17, onderdeel b;

- g de voorzitters, leden, griffiers en secretarissen van de in de onderdelen b tot en met f bedoelde organen, de procureur-generaal, de plaatsvervangend procureur-generaal en de advocaten-generaal bij de Hoge Raad, de besturen van de in onderdeel c bedoelde organen alsmede de voorzitters van die besturen, alsmede de commissies uit het midden van de in de onderdelen b tot en met f bedoelde organen;
- h de commissie van toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en haar afdelingen, bedoeld in artikel 97 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017;
- i de toetsingscommissie inzet bevoegdheden, bedoeld in artikel 32 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017.
- 3 Een ingevolge het tweede lid uitgezonderd orgaan, persoon of college wordt wel als bestuursorgaan aangemerkt voor zover het orgaan, de persoon of het college besluiten neemt of handelingen verricht ten aanzien van een persoon met betrekking tot diens in artikel 3 van de Ambtenarenwet 2017 bedoelde hoedanigheid, zijn nagelaten betrekkingen of zijn rechtverkrijgenden, met uitzondering van een voor het leven benoemde ambtenaar werkzaam bij de Raad van State en zijn afdelingen en de Algemene Rekenkamer.
- 4 De vermogensrechtelijke gevolgen van een handeling van een bestuursorgaan treffen de rechtspersoon waartoe het bestuursorgaan behoort.

Artikel 1:2 [Belanghebbende]

- 1 Onder belanghebbende wordt verstaan: degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken.
- 2 Ten aanzien van bestuursorganen worden de hun toevertrouwde belangen als hun belangen beschouwd.
- 3 Ten aanzien van rechtspersonen worden als hun belangen mede beschouwd de algemene en collectieve belangen die zij krachtens hun doelstellingen en blijkens hun feitelijke werkzaamheden in het bijzonder behartigen.

Artikel 1:3 [Besluit/beschikking/aanvraag/beleidsregel]

- 1 Onder besluit wordt verstaan: een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan, inhoudende een publiekrechtelijke rechtshandeling.
- 2 Onder beschikking wordt verstaan: een besluit dat niet van algemene strekking is, met inbegrip van de afwijzing van een aanvraag daarvan.
- 3 Onder aanvraag wordt verstaan: een verzoek van een belanghebbende, een besluit te nemen.
- 4 Onder beleidsregel wordt verstaan: een bij besluit vastgestelde algemene regel, niet zijnde een algemeen verbindend voorschrift, omtrent de afweging van belangen, de vaststelling van feiten of de uitleg van wettelijke voorschriften bij het gebruik van een bevoegdheid van een bestuursorgaan.

Artikel 1:4 [Bestuursrechter]

- 1 Onder bestuursrechter wordt verstaan: een onafhankelijk, bij de wet ingesteld orgaan dat met bestuursrechtspraak is belast.
- 2 Onder hogerberoepsrechter wordt verstaan: een bestuursrechter die in hoger beroep oordeelt.

3 Een tot de rechterlijke macht behorend gerecht wordt als bestuursrechter aangemerkt voor zover hoofdstuk 8 of de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften – met uitzondering van hoofdstuk VIII – van toepassing of van overeenkomstige toepassing is.

Artikel 1:5 [Bezwaar en beroep]

1 Onder het maken van bezwaar wordt verstaan: het gebruik maken van de ingevolge een wettelijk voorschrift bestaande bevoegdheid, voorziening tegen een besluit te vragen bij het bestuursorgaan dat het besluit heeft genomen.

2 Onder het instellen van administratief beroep wordt verstaan: het gebruik maken van de ingevolge een wettelijk voorschrift bestaande bevoegdheid, voorziening tegen een besluit te vragen bij een ander bestuursorgaan dan hetwelk het besluit heeft genomen.

3 Onder het instellen van beroep wordt verstaan: het instellen van administratief beroep, dan wel van beroep bij een bestuursrechter.

Artikel 1:6 [Awb deels buiten toepassing]

De hoofdstukken 2 tot en met 8 en 10 van deze wet zijn niet van toepassing op:

- a de opsporing en vervolging van strafbare feiten, alsmede de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen;
- b de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende maatregelen op grond van de Vreemdelingenwet 2000;
- c de tenuitvoerlegging van andere vrijheidsbenemende maatregelen in een inrichting die in hoofdzaak bestemd is voor de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen;
- d besluiten en handelingen ter uitvoering van de Wet militair tuchtrecht;
- e besluiten en handelingen ter uitvoering van de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding.

Titel 1.2

Uitvoering van bindende besluiten van organen van de Europese Unie

Artikel 1:7 [Geen advies- en overlegplicht]

1 Indien door een bestuursorgaan ingevolge enig wettelijk voorschrift advies moet worden gevraagd of extern overleg moet worden gevoerd inzake een besluit alvorens een zodanig besluit kan worden genomen, geldt dat voorschrift niet indien het voorgenomen besluit uitsluitend strekt tot uitvoering van een bindend besluit van de Raad van de Europese Unie, van het Europees Parlement en de Raad gezamenlijk of van de Europese Commissie.

2 Het eerste lid is niet van toepassing op het horen van de Raad van State.

Artikel 1:8 [Geen kennisgevingsplicht]

1 Indien door een bestuursorgaan ingevolge enig wettelijk voorschrift van het ontwerp van een besluit kennis moet worden gegeven alvorens een zodanig besluit kan worden genomen, geldt dat voorschrift niet indien het

voorgenomen besluit uitsluitend strekt tot uitvoering van een bindend besluit van de Raad van de Europese Unie, van het Europees Parlement en de Raad gezamenlijk of van de Europese Commissie.

2 Het eerste lid is niet van toepassing op de overlegging van het ontwerp van een algemene maatregel van bestuur of ministeriële regeling aan de Staten-Generaal, indien:

- a bij de wet is bepaald dat door of namens een der Kamers der Staten-Generaal of door een aantal leden daarvan de wens te kennen kan worden gegeven dat het onderwerp of de inwerkingtreding van die algemene maatregel van bestuur of ministeriële regeling bij de wet wordt geregeld, of
- b artikel 21.6, vierde lid, van de Wet milieubeheer van toepassing is.

Artikel 1:9 [Voorstellen van wet]

Deze titel is van overeenkomstige toepassing op voorstellen van wet.

Hoofdstuk 2

Verkeer met bestuursorganen

Afdeling 2.1

Algemene bepalingen

Artikel 2:1 [Passende ondersteuning, bijstand en vertegenwoordiging]

- 1 Een bestuursorgaan draagt zorg voor passende ondersteuning bij het verkeer met dat bestuursorgaan.
- 2 Een ieder kan zich ter behartiging van zijn belangen in het verkeer met bestuursorganen laten bijstaan of door een gemachtigde laten vertegenwoordigen.
- 3 Het bestuursorgaan kan van een gemachtigde een schriftelijke machtiging verlangen.

Artikel 2:2 [Weigeren van gemachtigde/raadsman]

- 1 Het bestuursorgaan kan bijstand of vertegenwoordiging door een persoon tegen wie ernstige bezwaren bestaan, weigeren.
- 2 De belanghebbende en de in het eerste lid bedoelde persoon worden van de weigering onverwijld schriftelijk in kennis gesteld.
- 3 Het eerste lid is niet van toepassing ten aanzien van advocaten.

Artikel 2:3 [Doorzendverplichting]

- 1 Het bestuursorgaan zendt geschriften tot behandeling waarvan kennelijk een ander bestuursorgaan bevoegd is, onverwijld door naar dat orgaan, onder gelijktijdige mededeling daarvan aan de afzender.
- 2 Het bestuursorgaan zendt geschriften die niet voor hem bestemd zijn en die ook niet worden doorgezonden, zo spoedig mogelijk terug aan de afzender.

Artikel 2:4 [Verbod van vooringenomenheid]

- 1 Het bestuursorgaan vervult zijn taak zonder vooringenomenheid.

2 Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden.

Artikel 2:5 [Geheimhoudingsverplichting]

1 Een ieder die is betrokken bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit.

2 Het eerste lid is mede van toepassing op instellingen en daartoe behorende of daarvoor werkzame personen die door een bestuursorgaan worden betrokken bij de uitvoering van zijn taak, en op instellingen en daartoe behorende of daarvoor werkzame personen die een bij of krachtens de wet toegekende taak uitoefenen.

Afdeling 2.2

Gebruik van de taal in het bestuurlijk verkeer

Artikel 2:6 [Gebruik Nederlandse taal/uitzonderingen]

1 Bestuursorganen en onder hun verantwoordelijkheid werkzame personen gebruiken de Nederlandse taal, tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald.

2 In afwijking van het eerste lid kan een andere taal worden gebruikt indien het gebruik daarvan doelmatiger is en de belangen van derden daarvoor niet onevenredig worden geschaad.

Artikel 2:7-2:12

(Vervallen.)

Afdeling 2.3

Verkeer langs elektronische weg

Artikel 2:13 [Verzending langs elektronische weg]

1 In het verkeer tussen burgers en bestuursorganen kan een bericht elektronisch worden verzonden, mits de bepalingen van deze afdeling in acht worden genomen.

2 Het eerste lid geldt niet, indien:

- a dit bij of krachtens wettelijk voorschrift is bepaald, of
- b een vormvoorschrift zich tegen elektronische verzending verzet.

Artikel 2:14 [Verzending door bestuursorgaan]

1 Een bestuursorgaan kan een bericht dat tot een of meer geadresseerden is gericht, elektronisch verzenden voor zover de geadresseerde kenbaar heeft gemaakt dat hij langs deze weg voldoende bereikbaar is.

2 Tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald, geschiedt de verzending van berichten die niet tot een of meer geadresseerden zijn gericht, niet uitsluitend elektronisch.

3 Indien een bestuursorgaan een bericht elektronisch verzendt, geschiedt dit op een voldoende betrouwbare en vertrouwelijke manier, gelet op de aard en de inhoud van het bericht en het doel waarvoor het wordt gebruikt.

Artikel 2:15 [Verzending aan bestuursorgaan]

1 Een bericht kan elektronisch naar een bestuursorgaan worden verzonden voor zover het bestuursorgaan kenbaar heeft gemaakt dat deze weg is geopend. Het bestuursorgaan kan nadere eisen stellen aan het gebruik van de elektronische weg.

2 Een bestuursorgaan kan elektronisch verschaft gegevens en bescheiden weigeren voor zover de aanvaarding daarvan tot een onevenredige belasting voor het bestuursorgaan zou leiden.

3 Een bestuursorgaan kan een elektronisch verzonden bericht weigeren voor zover de betrouwbaarheid of vertrouwelijkheid van dit bericht onvoldoende is gewaarborgd, gelet op de aard en de inhoud van het bericht en het doel waarvoor het wordt gebruikt.

4 Het bestuursorgaan deelt een weigering op grond van dit artikel zo spoedig mogelijk aan de afzender mede.

Artikel 2:16 [Elektronische handtekening]

1 Aan het vereiste van ondertekening is voldaan door een elektronische handtekening, indien de methode die daarbij voor ondertekening is gebruikt, voldoende betrouwbaar is, gelet op de aard en inhoud van het elektronische bericht en het doel waarvoor het is gebruikt.

2 Indien de veiligheid en de betrouwbaarheid van het elektronische bericht en het doel waarvoor het wordt gebruikt dit noodzakelijk maken, kan bij wettelijk voorschrift het gebruik worden voorgeschreven van een bepaald type elektronische handtekening als bedoeld in artikel 3, onderdeel 10, van Verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 (*PbEU* 2014, L257). Daarbij kunnen aanvullende eisen worden gesteld, tenzij het gaat om een geavanceerde elektronische handtekening als bedoeld in artikel 3, onderdeel 11 of een gekwalificeerde elektronische handtekening als bedoeld in artikel 3, onderdeel 12 van die verordening.

Artikel 2:17 [Tijdstip van verzending]

1 Als tijdstip waarop een bericht door een bestuursorgaan elektronisch is verzonden, geldt het tijdstip waarop het bericht een systeem voor gegevensverwerking bereikt waarvoor het bestuursorgaan geen verantwoordelijkheid draagt of, indien het bestuursorgaan en de geadresseerde gebruik maken van hetzelfde systeem voor gegevensverwerking, het tijdstip waarop het bericht toegankelijk wordt voor de geadresseerde.

2 Als tijdstip waarop een bericht door een bestuursorgaan elektronisch is ontvangen, geldt het tijdstip waarop het bericht zijn systeem voor gegevensverwerking heeft bereikt.

Hoofdstuk 3

Algemene bepalingen over besluiten

Afdeling 3.1

Inleidende bepalingen

Artikel 3:1 [Toepassingsbereik/schakelbepaling]

- 1 Op besluiten, inhoudende algemeen verbindende voorschriften:
  - a is afdeling 3.2 slechts van toepassing, voor zover de aard van de besluiten zich daartegen niet verzet;
  - b zijn de afdelingen 3.6 en 3.7 niet van toepassing.
- 2 Op andere handelingen van bestuursorganen dan besluiten zijn de afdelingen 3.2 tot en met 3.4 van overeenkomstige toepassing, voor zover de aard van de handelingen zich daartegen niet verzet.

Afdeling 3.2

Zorgvuldigheid en belangenafweging

Artikel 3:2 [Zorgvuldige voorbereiding]

Bij de voorbereiding van een besluit vergaart het bestuursorgaan de nodige kennis omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen.

Artikel 3:3 [Verbod van détournement de pouvoir]

Het bestuursorgaan gebruikt de bevoegdheid tot het nemen van een besluit niet voor een ander doel dan waarvoor die bevoegdheid is verleend.

Artikel 3:4 [Belangenafweging/evenredigheidsbeginsel]

- 1 Het bestuursorgaan weegt de rechtstreeks bij het besluit betrokken belangen af, voor zover niet uit een wettelijk voorschrift of uit de aard van de uit te oefenen bevoegdheid een beperking voortvloeit.
- 2 De voor een of meer belanghebbenden nadelige gevolgen van een besluit mogen niet onevenredig zijn in verhouding tot de met het besluit te dienen doelen.

Afdeling 3.3

Advisering

Artikel 3:5 [Wettelijke adviseur]

- 1 In deze afdeling wordt verstaan onder adviseur: een persoon of college, bij of krachtens wettelijk voorschrift belast met het adviseren inzake door een bestuursorgaan te nemen besluiten en niet werkzaam onder verantwoordelijkheid van dat bestuursorgaan.
- 2 Deze afdeling is niet van toepassing op het horen van de Raad van State.

Artikel 3:6 [Adviestermijn]

- 1 Indien aan de adviseur niet reeds bij wettelijk voorschrift een termijn is gesteld, kan het bestuursorgaan aangeven binnen welke termijn een advies

wordt verwacht. Deze termijn mag niet zodanig kort zijn, dat de adviseur zijn taak niet naar behoren kan vervullen.

2 Indien het advies niet tijdig wordt uitgebracht staat het enkele ontbreken daarvan niet in de weg aan het nemen van het besluit.

Artikel 3:7 [Beschikbaarstelling van gegevens]

1 Het bestuursorgaan waaraan advies wordt uitgebracht, stelt aan de adviseur, al dan niet op verzoek, de gegevens ter beschikking die nodig zijn voor een goede vervulling van diens taak.

2 Artikel 5.1 van de Wet open overheid is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 3:8 [Vermelding adviseur]

In of bij het besluit wordt de adviseur vermeld die advies heeft uitgebracht.

Artikel 3:9 [Controle op onderzoek adviseur]

Indien een besluit berust op een onderzoek naar feiten en gedragingen dat door een adviseur is verricht, dient het bestuursorgaan zich ervan te vergewissen dat dit onderzoek op zorgvuldige wijze heeft plaatsgevonden.

Artikel 3:9a [Wetsvoorstellen]

Deze afdeling is van overeenkomstige toepassing op voorstellen van wet.

Afdeling 3.4

Uniforme openbare voorbereidingsprocedure

Artikel 3:10 [Toepasselijkheid]

1 Deze afdeling is van toepassing op de voorbereiding van besluiten indien dat bij wettelijk voorschrift of bij besluit van het bestuursorgaan is bepaald.

2 Tenzij bij wettelijk voorschrift of bij besluit van het bestuursorgaan anders is bepaald, is deze afdeling niet van toepassing op de voorbereiding van een besluit inhoudende de afwijzing van een aanvraag tot intrekking of wijziging van een besluit.

3 Afdeling 4.1.1 is mede van toepassing op andere besluiten dan beschikkingen, indien deze op aanvraag worden genomen en voorbereid overeenkomstig deze afdeling.

4 Indien deze afdeling van toepassing is op de voorbereiding van een besluit is paragraaf 4.1.3.3. niet van toepassing.

Artikel 3:11 [Terinzagelegging ontwerpbesluit]

1 Het bestuursorgaan legt het ontwerp van het te nemen besluit, met de daarop betrekking hebbende stukken die redelijkerwijs nodig zijn voor een beoordeling van het ontwerp, ter inzage, met uitzondering van stukken waarvoor bij wettelijk voorschrift mededeling op de in artikel 12 van de Bekendmakingswet bepaalde wijze is voorgeschreven.

2 Artikel 5.1 van de Wet open overheid is van overeenkomstige toepassing. Indien op grond daarvan bepaalde stukken niet ter inzage worden gelegd, wordt daarvan mededeling gedaan.

3 De stukken liggen ter inzage gedurende de in artikel 3:16, eerste lid, bedoelde termijn.

Artikel 3:12 [Openbare kennisgeving]

- 1 Voorafgaand aan de terinzagelegging geeft het bestuursorgaan in het in artikel 12 van de Bekendmakingswet voor het bestuursorgaan aangewezen publicatieblad op de in dat artikel bepaalde wijze kennis van het ontwerp.
- 2 In de kennisgeving wordt vermeld:
  - a wie in de gelegenheid worden gesteld om zienswijzen naar voren te brengen;
  - b op welke wijze dit kan geschieden;
  - c indien toepassing is gegeven aan artikel 3:18, tweede lid: de termijn waarbinnen het besluit zal worden genomen.

Artikel 3:13 [Toezending aan belanghebbenden]

- 1 Indien het besluit tot een of meer belanghebbenden zal zijn gericht, zendt het bestuursorgaan voorafgaand aan de terinzagelegging het ontwerp toe aan hen, onder wie begrepen de aanvrager.
- 2 Artikel 3:12, tweede lid, is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 3:14 [Aanvulling stukken]

- 1 Het bestuursorgaan vult de ter inzage gelegde stukken aan met nieuwe relevante stukken en gegevens.
- 2 Artikel 3:11, tweede tot en met derde lid, is van toepassing.

Artikel 3:15 [Zienswijze belanghebbenden]

- 1 Belanghebbenden kunnen bij het bestuursorgaan naar keuze schriftelijk of mondeling hun zienswijze over het ontwerp naar voren brengen.
- 2 Bij wettelijk voorschrift of door het bestuursorgaan kan worden bepaald dat ook aan anderen de gelegenheid moet worden geboden hun zienswijze naar voren te brengen.
- 3 Indien het een besluit op aanvraag betreft, stelt het bestuursorgaan de aanvrager zo nodig in de gelegenheid te reageren op de naar voren gebrachte zienswijzen.
- 4 Indien het een besluit tot wijziging of intrekking van een besluit betreft, stelt het bestuursorgaan degene tot wie het te wijzigen of in te trekken besluit is gericht zo nodig in de gelegenheid te reageren op de naar voren gebrachte zienswijzen.

Artikel 3:16 [Termijn indiening zienswijzen en adviezen]

- 1 De termijn voor het naar voren brengen van zienswijzen en het uitbrengen van adviezen als bedoeld in afdeling 3.3, bedraagt zes weken, tenzij bij wettelijk voorschrift een langere termijn is bepaald.
- 2 De termijn vangt aan met ingang van de dag waarop het ontwerp ter inzage is gelegd en daarvan kennis is gegeven.
- 3 Op schriftelijk naar voren gebrachte zienswijzen zijn de artikelen 6:9, 6:10 en 6:15 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 3:17 [Verslag mondelinge zienswijzen]

Van hetgeen overeenkomstig artikel 3:15 mondeling naar voren is gebracht, wordt een verslag gemaakt.

Artikel 3:18 [Beslistermijn]

1 Indien het een besluit op aanvraag betreft, neemt het bestuursorgaan het besluit zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk zes maanden na ontvangst van de aanvraag.

2 Indien de aanvraag een zeer ingewikkeld of omstreten onderwerp betreft, kan het bestuursorgaan, alvorens een ontwerp ter inzage te leggen, binnen acht weken na ontvangst van de aanvraag de in het eerste lid bedoelde termijn met een redelijke termijn verlengen. Voordat het bestuursorgaan een besluit tot verlenging neemt, stelt het de aanvrager in de gelegenheid zijn zienswijze daarover naar voren te brengen.

3 In afwijking van het eerste lid neemt het bestuursorgaan het besluit uiterlijk twaalf weken na de terinzagelegging van het ontwerp, indien het een besluit betreft:

a inzake intrekking van een besluit;

b inzake wijziging van een besluit en de aanvraag is gedaan door een ander dan degene tot wie het te wijzigen besluit is gericht.

4 Indien geen zienswijzen naar voren zijn gebracht, doet het bestuursorgaan daarvan zo spoedig mogelijk nadat de termijn voor het naar voren brengen van zienswijzen is verstreken, mededeling op de wijze, bedoeld in artikel 3:12, eerste lid. In afwijking van het eerste of derde lid neemt het bestuursorgaan het besluit in dat geval binnen vier weken nadat de termijn voor het naar voren brengen van zienswijzen is verstreken.

Afdeling 3.4A**Informatie over samenhangende besluiten****Artikel 3:19 [Kennisgeving samenhangende besluiten]**

1 Indien er sprake is van besluiten die nodig zijn om een bepaalde activiteit te mogen verrichten of besluiten die strekken tot het vaststellen van een financiële aanspraak met het oog op die activiteit, bevordert het bestuursorgaan dat een aanvrager in kennis wordt gesteld van andere op aanvraag te nemen besluiten waarvan het bestuursorgaan redelijkerwijs kan aannemen dat deze nodig zijn voor de door de aanvrager te verrichten activiteit.

2 Bij de kennisgeving wordt per besluit in ieder geval vermeld:

a naam en adres van het bestuursorgaan, bevoegd tot het nemen van het besluit;

b krachtens welk wettelijk voorschrift het besluit wordt genomen.

Afdeling 3.5**Coördinatie van samenhangende besluiten****Artikel 3:20 [Reikwijdte coördinatie-regeling]**

Deze afdeling is van toepassing op besluiten ten aanzien waarvan dat is bepaald:

a bij wettelijk voorschrift; of